ECOURI UCRAINENE

Revistă literar-culturală şi educativ-informativă a Uniunii Ucrainenilor din România

51-52 | AUGUST-SEPTEMBRIE 2023

Mesajul preşedintelui UUR cu ocazia Zilei Independenţei Ucrainei

Ucraina sărbătorește astăzi, 24 august, 32 de ani de la proclamarea independenței. Din nefericire, pentru al doilea an consecutiv, cea mai importantă sărbătoare a Ucrainei este umbrită de războiul pe scară largă, declanșat de Rusia la 24 februarie 2022. În cea de-a 547-a zi de lupte eroice ale forțelor armate și ale poporului ucrainean împotriva invadatorilor ruși și în contextul eliberării treptate a teritoriilor ocupate temporar, putem spune cu încredere că poporul ucrainean se îndreaptă spre victorie împotriva inamicului rus!

Ucrainenii au visat întotdeauna la propriul stat suveran, au luptat pentru idealul independenței statului, iar acum, la mai bine de 30 de ani de la proclamarea independenței statului ucrainean, din păcate, ucrainenii plătesc din nou un tribut de sânge, nu numai pentru propria libertate, independență și dreptul de a-și determina și crea viitorul, ci și pentru pacea întregii Europe.

În această perioadă de mari provocări, dificultăți și încercări, ucrainenii și-au dovedit unitatea, rezistența, curajul și eroismul, iar diaspora ucraineană a dat dovadă de cea mai mare coeziune din istoria sa. Uniunea Ucrainenilor din România (UUR), singura organizație parlamentară care îi reprezintă pe etnicii ucraineni în Consiliul Minorităților Naționale din România, în fața celorlalte autorități ale statului, precum și în cadrul Congresului Mondial al Ucrainenilor, Congresului European al Ucrainenilor, Consiliului Mondial de Coordonare a Ucrainenilor, în cadrul ședinței Consiliului UUR din 24 februarie 2022, a condamnat ferm agresiunea armată a Federației Ruse împotriva Ucrainei și și-a exprimat solidaritatea cu poporul ucrainean în lupta împotriva agresorului rus.

De mai bine de un an și jumătate de la invazia pe scară largă, Uniunea Ucrainenilor din România ajută neobosit Ucraina nu doar cu vorbe, ci și cu fapte! Încă din primele zile ale războiului, toate filialele și membrii Uniunii au acordat ajutor multiplu persoanelor strămutate din Ucraina, de la traduceri, informații utile și hrană direct la intrarea în țară, până la cazarea refugiaților în filialele sale sau în casele particulare ale membrilor obișnuiți ai UUR, transport gratuit prin România și în alte țări europene, mediere în relațiile cu organizațiile neguvernamentale și instituțiile de stat din România.

De la începutul invaziei ruse, UUR a livrat direct mii de tone de ajutoare umanitare, achiziționate din fonduri proprii sau din donații primite de la persoane fizice sau juridice din România, în regiunile Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Lviv și Cernăuți, unde produsele și bunurile de primă necesitate au fost distribuite refugiaților din centrul și estul Ucrainei sau au fost trimise mai departe, către orașele și satele unde au loc lupte.

În același timp, UUR continuă să promoveze consolidarea continuă a cooperării transfrontaliere, utilizarea tuturor oportunităților oferite de aceasta pe întreg perimetrul frontierei româno-ucrainene, competitivitatea regiunilor de frontieră românești și ucrainene și integrarea armonioasă a regiunilor ucrainene în spațiul european, contribuind la dezvoltarea proceselor de integrare în domeniul cultural, educațional, economic și în alte domenii, precum și la creșterea nivelului de trai al locuitorilor de la frontieră. În plus, Uniunea Ucrainenilor din România rămâne o „punte” solidă între popoarele român și ucrainean și va continua să promoveze cooperarea între cele două țări, consolidând relațiile de bună vecinătate și aprofundând cooperarea culturală.

Astăzi, în această zi festivă, aș dori să asigur pe toată lumea că Uniunea Ucrainenilor din România va continua să ajute cetățenii Ucrainei și va face tot ce-i stă în putință pentru a accelera victoria Ucrainei în acest război și pentru a restabili pacea în regiunea noastră!

La mulți ani, Ucraina! La mulți ani, ucraineni!

Președintele Uniunii Ucrainenilor din România,
Deputat *Nicolae-Miroslav PETREȚCHI*

(Continuare din numărul 50)

58

Enea, fără chef de ceartă,
Dădu-ndărăt: țuști! – peste prag,
Ca un cățel, lăsând-o moartă,
Gonind spre neamul lui pribeag.
Sudoarea se scurgea șiroaie
Din pielea lui, ca după baie.
Mai iute ca un hoț din târg,
Zori spre bărci, și, gâfâind,
În urmă-i neprivind cu jind,
Doar porunci: – „Vâsliți cu sârg!”

59

Didona plânse ziua toată;
Nu puse hrană, apă-n gură,
Rupând orice, îndurerată,
Zbierând, oftând peste măsură.
Ba alerga înnebunită,
Ba se oprea ca înlemnită,
Ba sta să-și roadă vârf de unghii,
Apoi se proțăpea în prag,
Gândind – ce chin! – la omul drag,
Și mai că n-o țineau genunchii.

60

Pe Hanna o chemă la dânsa,
Durerea să i-o mai aline.
Să uite ce de lacrimi strâns-a
Pentr-un picat din zări străine.
– „Hannușca, peștișor, puicuță,
Tu, hulubiță, fii drăguță
Și scapă-mă de-ăst chin hain!
Ce suflet are, de mă lasă

Ivan KOTLEAREVSKYI

ENEIDA

Ca pe o târfă păcătoasă?
Nu-i om, ci-i șarpe, tot venin!

61

N-am inimă, uita să-l pot!
Ci unde pot fugi acum?
O, pentru-atâta chin netot,
Mormântu-i singurul meu drum!
Pierdut-am totul pentru dânsul:
Prieteni, slavă! Domn mi-i plânsul!
Uitat-am până și de zei!
Se-ndure zeii, și otravă.
Spre-a nu-i mai fi iubirii sclavă,
Didona, ei să-ți dea să bei!

62

Nu-mi pot afla pe lume pace
Și-ai mei ochi lacrimi nu mai plâng!
Senin doar unde-i el se face!
În alt loc, bezne reci se strâng!
Prunc Cupidon, iubit de zei,
Cum gem îți place? Asta vrei?
Să-ți dea limbrici în mațe zeii!
Dragi fete, nu avem scăpare!
Toți marii crai din lumea mare
Precum Enea-s chin femeii!”

63

Își căina Didona soartea
Și viața-și blestema, sărmana.

Alăturea, ținându-i partea,
Plângea și sughița și Hanna,
Cu dosul mânecii ștergând
Al lacrimei șuvoi bolând
Cu capu-n palme plânse până
Didona îi ceru să plece,
Cu chinurile ei zevzece,
Vrând singură să mai rămână.

64

Gândind la jalea ei amară,
Se-ntinse-n pat, însă, apoi,
Din așternutu-i fu să sară,
Muncită de frământuri noi.
Luă, de pe după cuptior,
Amnarul, smoc de câlți ușor,
Și-n sân și le vârî, îndată
Ieșind din marea ei ogradă.
Tăcută noapte sta să cadă
Pe somn de lume creștinată.

65

Stuf avea strâns, pentru iernare
Acolo – (da, putem pricepe
Că țarul lemne, nu stuf are,
Dar cum să afli lemn în stepe?),
Ci uscături se-aflau sub stuf,
Aproape praf, aproape puf.
Și ea apropie amnarul
Și cremenea, și, în curând,
Vârtej de flăcări vâlvorând,
Se avântă spre cer pojarul.

66

Văzând cum pala se răscoală,
Se dezbrăcă, zvârli pe foc
Ce-avea pe ea, ca, apoi, goală,
Să sară și ea-n rug, pe loc.
Și se pierdu în nori de fum
Și mari văpăi pe-al morții drum.
Enea nu-i făcuse placul,
Iar ea-l iubise-atât, încât,
Prin foc pierind, numaidecât
Ajunse drept în iad, la dracul!

(Va urma)

Traducere de ***Ion și Aurel Covaci***

Ilustrația de ***Anatolii Bazylevyci***

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINENE DIN ROMÂNIA

~ PERIODA INTERBELICĂ ~

(Continuare din nr. 50)

Olha Kobyleanska

La împlinirea a patruzeci de ani de activitate literară a Olhăi Kobyleanska, care era planificată a fi sărbătorită la 27 noiembrie 1927, renumita bucovineancă urma să fie felicitată de către reprezentanți ai emigranților ucraineni din România, Comitetul de Asistență Socială Ucraineană, Uniunea Femeilor Ucrainene din România. Filiala Asociației Ucrainenilor de pe lângă Liga Națiunilor și Prima Societate Ucraineană de Economii și Împrumut „Acord".

Însă din cauza morții neașteptate a premierului României, Ionel I. C. Brătianu, sărbătorile aniversare au fost amânate pentru 18 decembrie.

Cu toate acestea, numeroase delegații au felicitat-o pe scriitoare cu ocazia împlinirii a 62 de ani. Dmytro Herodot a sosit cu această ocazie de la București. I-a înmânat scriitoarei un buchet de crizanteme albe și a spus: „Să fie aceste flori un simbol al faptului că tot ce era greu și neplăcut a trecut ireversibil. Mai departe, drumul vieții să vă fie presărat numai cu flori și să fie la fel de limpede și vesel ca aceste crizanteme!". În numele emigranților ucraineni din România, Dmytro Herodot i-a oferit scriitoarei 1.500 lei[1].

Olha Kobyleanska s-a născut la data de 27 noiembrie 1863 în familia unui funcționar de confesiune greco-catolică din orașul Gura Humorului, pe atunci Ducatul Bucovina, care se afla în componența Imperiului Austriac. A fost al patrulea copil (din cei șapte) al lui Iulian Kobyleanskyi, născut în Galiția, și al soției sale Maria Werner, care provenea dintr-o familie germană, fiind verișoară cu poetul german Zacharias Werner. În semn de dragoste pentru soțul ei, ea a învățat limba ucraineană și și-a educat copiii într-o atmosferă de respect față de poporul ucrainean. Unul dintre frații scriitoarei, Stepan, a devenit pictor, realizând în anul 1910 și un portret al surorii sale, iar un alt frate, Iulian, filolog, a scris mai multe cărți în limba latină. Sora Olhăi, Evhenia, avea talent muzical și cânta foarte bine la pian.

În ciuda venitului mic al tatălui, toți cei cinci fii au primit o educație aleasă. Totuși, cele două fiice au absolvit doar patru clase de școală elementară, deoarece în acea perioadă predomina concepția că locul femeii este acasă.

Olha a moștenit cele mai importante calități ale părinților ei. De la tatăl său, care rămăsese orfan la o vârstă fragedă, ea a moștenit pasiunea pentru lucru și voința de a obține ceea ce își dorea, iar sub îndrumarea mamei sale, a învățat să aprecieze frumusețea naturii, muzica și literatura.

Crescând în peisajul Munților Carpați, tânăra fată care avea un spirit sensibil a răspuns intens frumuseții cu care era înconjurată. Dragostea față de natură nu era egalată decât de pasiunea pentru muzică. Ambele pasiuni au ieșit în evidență în viitoarele ei scrieri. Olha Kobyleanska a fost o autodidactă, vorbind germană, ucraineană și polonă.

În anul 1868, s-a mutat cu familia la Suceava, unde tatăl său a obținut un post. Acolo, familia Olhăi s-a împrietenit cu familia scriitorului Mykola Ustyianovyci, iar Olha Kobyleanska a rămas prietenă pe viață cu fiica scriitorului, Olha Ustyianovyci.

În 1875, familia Olhăi se mută la Câmpulung Moldovenesc, unde tatăl său ocupă un post de secretar la primărie. Aici, viitoarea scriitoare urmează școala primară germană, învață să cânte la pian. Limba ucraineană a învățat-o acasă, în privat. La școală a învățat limbile germană și română.

La Câmpulung Moldovenesc, un adevărat lăcaș de cultură era casa primarului Josef Kohanovskyi. De aici Olha împrumuta cărți de citit, aici asculta muzică și a cunoscut intelectuali ucraineni, iar cu fiica primarului, pictorița și etnografa Avgusta Kohanovskyi a rămas prietenă pentru totdeauna.

Începând cu anul 1880, Olha Kobyleanska și-a publicat primele sale creații literare în limba germană, limba oficială în Bucovina acelor vremuri. Fiind școlită în limba germană, scrierile sale erau majoritatea traduceri în limba germană ale scriitorilor din diferite părți ale lumii. Încurajată în eforturile sale de către frații săi și de sora mai mare, tânăra Olha a început să scrie poezii și nuvele în limbile germană și polonă.

În 1881, sosește la Câmpulung medicul Atanasii Okunevskyi împreună cu fiica lui Sofia Okunevska, pe atunci, în vârstă de 17 ani, care va deveni prima femeie medic din Austro-Ungaria. Olha se împrietenește cu aceasta și datorită ei o cunoaște pe scriitoarea Natalia Kobrynska, teoreticiana de frunte a mișcării femeilor din Ucraina. Recunoscând talentul Olhăi, cele două femei au încurajat-o să citească scrieri filozofice și să se dedice scrierii în limba ucraineană.

În 1889, s-a mutat în casa mamei sale din satul Dymka (azi, în raionul Adâncata, regiunea Cernăuți). În 1973, s-a deschis acolo un muzeu în memoria sa.

Începând cu anul 1891, Olha Kobyleanska s-a mutat în orașul Cernăuți. Călătoriile sale și relațiile cu scriitorii ucraineni Lesea Ukrainka, Natalia Kobrynska, Osyp Makovei, Ivan Franko, Vasyl Stefanyk și Myhailo Koțiubynskyi au dus la schimbarea viziunilor sale culturale și politice, implicându-se în mișcarea femeilor ucrainene din Bucovina. Tot în această perioadă începe să scrie în limba ucraineană. Inițial, ea a continuat să scrie în limba germană și apoi să-și traducă scrierile în ucraineană sau să ceară traducerea lor de către anumiți autori. Acest fapt determină existența mai multor versiuni ale unor scrieri, diferite de la o limbă la alta.

În anul 1903, a suferit paralizie parțială și nu a mai putut participa la evenimentele comunității. Sănătatea sa s-a deteriorat în mod continuu în perioada Primului Război Mondial, iar în anul 1925, ea a călătorit la Praga pentru a urma un tratament medical, fiind primită cu multă căldură de către expatriații ucraineni de acolo. Scrierile sale au influențat mișcarea femeilor ucrainene din America de Nord și, ulterior, când s-a aflat în nevoie, a primit ajutoare financiare de la mai multe organizații ale femeilor ucrainene din străinătate.

S-a opus unirii Bucovinei cu România, motiv pentru care a fost persecutată de autoritățile române. În 1940, când trupele sovietice au ocupat Bucovina de Nord, ea i-a susținut pe sovietici. A primit cetățenie sovietică și a fost primită în Uniunea Scriitorilor Ucraineni. În 1941, când România a recuperat teritoriul, din cauza problemelor de sănătate, nu a putut pleca din Cernăuți. Apartamentul ei a fost percheziționat, mai multe lucrări și manuscrise fiindu-i confiscate și dispărând fără urmă.

Guvernul român a ordonat ca scriitoarea să fie judecată de un tribunal militar. Procesul nu s-a soluționat, deoarece, pe 21 martie 1942, Olha Kobyleanska a decedat la vârsta de 78 de ani, la Cernăuți. Autoritățile române le-au interzis ucrainenilor să participe la înmormântarea acesteia, fiind prezente numai rudele.

În cariera sa, Olha Kobyleanska a creat un număr impresionant de povestiri scurte, poeme epice, nuvele și romane. La sfârșitul primului deceniu al secolului al XX-lea, ea a fost recunoscută ca fiind una dintre cele mai mari prozatoare ale școlii moderniste a literaturii ucrainene.

Olha Kobyleanska și-a început cariera literară cu povestirea *Людина* (*Omul*), publicată în revista «*Зоря*» (*Luceafărul*) din Lviv. A devenit o susținătoare a independenței și emancipării femeilor cu romanul său *Царівна* (*Prințesa*), apărut prima oară la Cernăuți în anul 1985, urmat de alte șapte ediții. În anul 1993, apare la postul UT 1 serialul TV *Царівна,* realizat de Compania *Ukrtelefilm*, în regia lui Serhii Tureanyția, scenariul fiind semnat de Valentina Lebedeeva și Vasyl Dovhyi. Tot Vasyl Dovhyi a dramatizat romanul *Царівна*, iar scriitorul și traducătorul bucovinean Ioan Chideșciuc a tradus-o în limba română pentru Teatrul „Mihai Eminescu" din Botoșani. Piesa a fost pusă în scenă de regizorul Adi Carauleanu, din distribuție făcând parte: Alexandra Vicol, Ioan Crețescu, Traian Andrii, Daniela Bucătaru, Lidia Uja, Sorin Ciofu, Irina Mititelu, Silvia Răileanu, Petronela Chiribuță, Cezar Amitroaei, Andreea Motcu, Bogdan Horga, Cristina Ciofu și Narcisa Vornicu.

Romanul *Царівна* (*Prințesa*), scris sub forma unui jurnal, a obținut aprecieri din partea contemporanilor, fiind una dintre primele încercări ale unui scriitor ucrainean de a scrie un roman psihologic, în care evenimentele sunt prezentate prin prisma experienței interioare a unei tinerei femei mândre, morale, inteligente și rafinate. Această eroină, ca și multe dintre protagonistele romanelor Olhăi Kobyleanska, prezintă o filosofie de viață asemănătoare cu cea a autoarei, sensibilitatea sa rafinată, simțurile sale estetice, dar și dezgustul său față de vulgaritatea și materialismul vieții în care trăia. Într-adevăr, se spune

[1] Volodymyr Antofiychuc, *Sceastea vmerty za ridnyi krai (Ștryhy do portreta Dmytra Herodota),* în „Naș holos" nr. 274-275, aprilie-mai 2017.

că așteptările pe care le avea Kobyleanska de la oameni erau așa de ridicate, încât ea avea doar puține prietene apropiate și nu a fost niciodată căsătorită, deoarece a eșuat în găsirea perechii ideale.

După aceasta, Kobyleanska a publicat aproape 50 de nuvele și romane, cele mai cunoscute dintre ele fiind: *Природа* (*Natura*) 1887, *Битва* (*Bătălia*) (1895), *Некультурна* (*Analfabeta*) (1897), *Valse melancolique* (1898) și *Земля* (*Pământ*) (1901), roman tradus în limba română de Marcel Gafton și Eugen Mihaiciuc, apărut la Editura pentru Literatură Universală, București, 1964 într-un tiraj de 8.125 de exemplare.

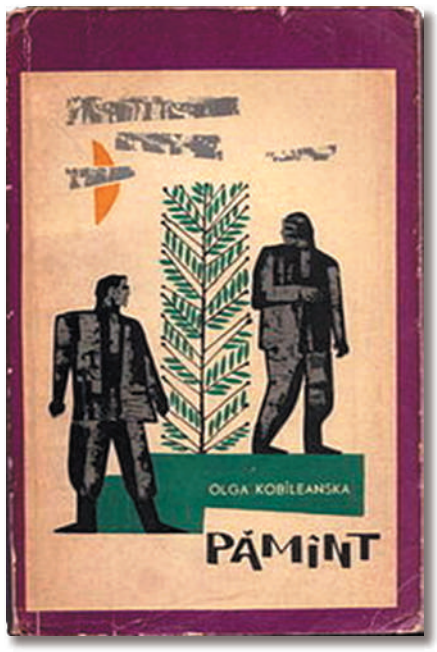

Romanul *Pământ* este un roman realist care tratează viața țărănimii ucrainene și relația acesteia cu pământul. În același timp, romanul conține și o poveste de dragoste în care apare dorința de a găsi o viață mai bună și încrederea că ea va veni.

În prezent, cel puțin până în anul 2004, romanul *Pământ*, împreună cu romanul *Duminica dimineața, ea a cules ierburi*, scris tot de Olha Kobyleanska, figurează în programele elaborate de către Ministerul Educației și Cercetării din România pentru examenul de bacalaureat la disciplina Limba ucraineană și pentru Concursul național unic pentru ocuparea posturilor didactice vacante în învățământul preuniversitar (educatori și învățători de limba și literatura ucraineană maternă).

După acest roman, celebrul regizor Oleksandr Dovjenko a realizat un film, cu același titlu, care a avut premiera în data de 8 aprilie 1930 la Kiev și care a fost restaurat în anul 1971 în Rusia, și în anul 2012 în Ucraina, ocupând locul 2, după filmul lui Serhii Paradjanov – *Тіні забутих предків* (*Umbrele strămoșilor uitați*).

În afară de romanul *Pământ*, au fost ecranizate și alte opere scrise de Olha Kobyleanska, printre care merită amintite filmul *Valse melancolique* (1990) sau teleserialul *Duminica dimineața, ea a cules ierburi* (2019).

Multe dintre operele sale, inclusiv romanele *Людина (Omul)* 1886 și *Prințesa*, au ca personaje principale femei educate și emancipate, care sunt oprimate de către o societate filistină, provincială. În aceste lucrări se observă o serie de elemente semiautobiografice, influența scriitorilor George Sand și Friedrich Nietzche fiind evidentă. Simbolistă de factură neoromantică, ea a descris lupta dintre bine și rău și forța mistică a naturii, predestinarea, magia și iraționalul în multe dintre nuvelele sale care descriu viața țărănească, dar și în romanele sale cele mai cunoscute *Pământ* și *Duminica dimineața, ea a cules ierburi.* Opera sa este cunoscută prin descrierile sale lirice, impersonale ale naturii și prin portretizările psihologice subtile.

Opera Olhăi Kobyleanska a fost publicată în mai multe ediții. Colecția sa de opere integrale a fost publicată în 3 rânduri: în perioada 1927–1929 (9 vol.), 1962–1963 (5 vol.) și în 2013-2022 la Editura Bukrek din Cernăuți, ediție îngrijită de Volodymyr Antofiychuk.

După cum am menționat mai sus, în satul Dymka, raionul Adâncata, regiunea Cernăuți, în anul 1973 s-a deschis un muzeu în memoria sa. La fel și în Cernăuți, în casa în care locuise scriitoarea, pe strada H. Dymytrova, nr. 5. Totodată, în cinstea scriitoarei Olha Kobyleanska s-au ridicat și două monumente: unul la Cernăuți, în fața Teatrului Academic de Muzică și Dramă, ce-i poartă numele, și altul la Gura Humorului.

În mai multe orașe din Ucraina (Kiev, Lviv, Cernăuți, Berehovo, Șeptivka și în altele), există străzi care poartă numele scriitoarei Olha Kobyleanska, denumită «*Буковинська орлиця*» (*Vulturița Bucovinei*). În anul 2014, Poșta Ucrainei a emis un timbru cu imaginea ei, iar Premiul „Olha Kobyleanska” se decernează anual pentru realizări în literatură.

Despre Olha Kobyleanska s-au scris zeci de cărți, lucrări de licență, disertații și teze de doctorat, mii de articole, și pe bună dreptate, deoarece ea a lăsat în urma ei o operă impresionantă.

Virgiliu RIȚKO

COŞURILE

Undeva, în nordul Dobrogei, pe valea micului râu Slava, se întinde un sat. Turcii îi spuneau Câmpia din Vale.

Dealurile din jur sunt acoperite cu păduri de foioase, arborele care predomină fiind teiul. De aceea, vara, aici vin mulţi stupari. Într-un cuvânt, natura e minunată, însă oamenii sunt încă săraci, dar mărinimoşi şi harnici.

Petre cunoaşte bine fiecare cotlon al pădurii, întrucât munca de-o viaţă aici şi-a desfăşurat-o, iar acum, la bătrâneţe, nu vrea şi nici nu poate s-o uite.

Dacă unora dintre săteni le place câmpul, care se întinde pe dealurile mai domoale din stânga văii Slava, lui Petre i-a plăcut întotdeauna pădurea, în care s-a regăsit pe sine, şi adesea când nu mai poate sau nu mai are timp să plece se întristează. Când nu mai poate răbda, pleacă şi umblă cât umblă până ce i se reînseninează sufletul.

Odată pătruns în pădure, se opreşte după Dealul Mare şi taie mlădiţe de răchită, mişcându-se greu, greu pe arcurile moi ale picioarelor sale bătrâne, până ce soarele se rostogoleşte către muchia serii.

Mlădiţele aduse acasă sunt una şi una, netede şi mlădioase.

A doua zi se aşază la umbra bolţii de viţă de vie şi împleteşte.

Iată primul coş rotunjor, împletit neted, vârtos, care a ieşit din mâinile lui, iar pe mâini i se profilează venele, ele însele nişte mlădiţe vinete care pulsează ritmic.

– Mi-ai umplut toată cămara cu coşuri, i se adresează cu glas blând soţia sa. Lasă-ţi, omule, mâinile să ţi se odihnească!

– Nu-i nimic, coşurile ne vor prinde bine, replică el cu glas potolit, iar mâinile d-aia mi le-a dat bunul Dumnezeu, să facă treabă. Şi continuă să împletească îmbinând mlădiţele albe cu cele roşii.

Maria, gândeşte el pentru sine, zice că i-am umplut cămara cu coşuri. Dar dacă se întâmplă ceva cu mine, atunci coşurile i-ar prinde bine. O să aibă în ce să aleagă cartofii, cu ce să-i bage în beci. Dar şi Evdochiei trebuie să-i fac coş că e singură cuc, cine-o să-i împletească? Dar Irinei...? Dar şi celorlalţi de la marginea noastră de sat...?

Un coşuleţ micuţ din nuiele albe şi roşii trebuie să-i împletesc şi nepoţelei mele... Ne-a scris băiatul că vine şi, uite, n-a venit.

Împleteşte Petre alte coşuri şi mlădiţele se termină. Mâine trebuie să se ducă, din nou, dincolo de Dealul Mare. Şi băiatul tot nu vine.

CĂRAREA

O vară dobrogeană fierbinte. Canicula. E timpul prânzului. Câinele doarme nepăsător la zidul casei, vaca rumegă leneş, iar găina, sărind, se ascunde sub butucul viţei de vie. Deodată totul se linişteşte...

Stau pe prispă. Mă uit prin curte... Aud cum mama trebăluieşte pe lângă sobă, se învârte în jurul cotlonului, pregăteşte masa de prânz.

A început secerişul, dar tata-i la spital de acum o lună... zace...

În astfel de timp e greu să găseşti un om care să-ţi cosească. Acela mai are grâul lui la câmp necosit, celălalt n-are timp nici să ridice capul în sus...

Dar moş Maxim nu ne-a refuzat niciodată. Adesea el trecea pe la tata. Se aşezau pe o laviţă, îşi aprindeau în voie ţigările şi discutau...

Mama se apropie de mine cu un coşuleţ în mână. Pe lângă curtea noastră trece o potecă. Pe ea merg oamenii din satul nostru la câmp. De aceea întotdeauna ea e bine bătătorită, şi iarba nu creşte niciodată aici. Cărarea îmi aminteşte copilăria. Ocolesc curtea, o apuc pe ea şi mă îndrept spre câmp. Îi duc lui moş Maxim mâncare.

– Vezi, să nu întârzii mult, eu trebuie să merg la spital... am auzit vocea mamei urmărindu-mă pe cărare. Poteca trecea, se împletea prin lanurile de secară şi grâu, ocolea

câte un ciurlan, câte o tufă de porumbi şi alerga neobosită înainte, alerg... Grâul şi secara sunt înalte şi dese. Spicele lor murmură deasupra capului meu. Greierii cântă.

Eu sunt în pantalonaşi scurţi, într-o cămaşă gălbuie, iar pe cap am o pălărie mare de paie.

Iată, acolo, departe îl zăresc pe moş Maxim. Stă în mijlocul lanului, şi braţele lui se mişcă ritmic. Coseşte.

De departe eu îl strig vesel:

– Moşule, ţi-am adus demâncare!

– Aa..., blondul meu drag! Bravo că mi-ai adus. Acum termin tot rândul de cosit şi apoi vom prânzi împreună. Mai aşteaptă puţin.

***

Vara trecută, mi-am petrecut concediul acasă. În dimineţile liniştite coseam iarbă. Ziua mă scăldam în Dunăre, pescuiam, umblam pe câmp.

Într-o zi mama îmi spune :

– Hriţu, ia coasa! Trebuie cosit grâul lui moş Maxim. El este bătrân şi cam bolnav.

Spre prânz, rândurile de grâu cosit se aşterneau pe tarlaua lungă. Mirosea a mirişte. Stau în picioare. Ce frumos cântă greierii!...

– Unchiule, eu v-am adus demâncare !

Un băieţel stă pe cărare. Era în pantalonaşi scurţi, cu cămaşă gălbuie, cu o pălărie mare de paie, de sub care se zăresc nişte ochi albaştri isteţi.

***Ilustrații de* Mihai TYMOSHENKO**

HRISTOSUL DE TABLĂ

Consecvență extinsă în evoluție prin epic

(Continuare din numărul 50)

Lumea rurală din Maramureș are, încă, la nivel moral, cultural, spiritual experiențe înalte și ferme, obștea sătească fiind, încă, o familie de familii. ,,Imediat după sfințirea coșurilor, creștinii alergau spre casă, asemenea bătrânului Fedea, mânați de foame și de dorința de a se ospeți. După ce se odihneau un pic, se întorceau la biserică, unde, timp de trei zile, copiii și tinerii se jucau diferite jocuri tradiționale: ,,Ferenț", ,,Macul", ,,Zelman", „Scândurică", ,,Huțata" (pag. 77). Aici nu există fapte indiferente, oricât de mărunte ar fi. ,,Dâmbul Roșu, denumit astfel din cauza lutului roșu care se găsea pe el și pe care îl foloseau femeile la diferite treburi gospodărești, dar veneau, de câteva ori pe an, cu căruțele, câțiva olari din alte sate și luau lut. Locuitorii au râs de ei când aceștia voiau să plătească pentru lut și nu știau cui, deoarece dâmbul era al nimănui și al tuturor în acelaș timp. Adică era al satului sau al regelui – „pământul regelui cum îi mai spuneau." (pag. 62).

Oamenii laudă înțelepciunea, dojenesc prostia și sancționează necuviința și lenea, în timp ce activitățile creatoare au, încă, propriile ceremonii și ritualuri. ,,Deși e mare nemernic, hoț de găini și de lucruri mărunte – găinar în toată regula, la fel ca și tatăl lui, Valeriu, pe care l-au ucis niște ciobani din Bârsana. L-au prins furând un berbec, la fel era și vărul meu Aksinte Găinarul! Am să trec pe la Ieremia să-i las câte ceva din coșul sfințit, că, iată, avem două păscuțe, șoldul e mare, cârnați și ouă destule, o să-i las și o sticlă de vin să aibă și el Paște." (pag. 79).

Regulile verificabile ale credinței se reflectă în zădărnicii, când adevăratul germene al lumilor de aici se integrează, pe căi rudimentare, în explicații ocolitoare, exprimate necuviincios și în contradictoriu. Atunci când visul eșuează, pleacă în pribegia aventurii sale, individul care l-a nutrit ajunge inaccesibil, ostil, generator de obscurități nostalgice.

Prin pasiunea ponosită a invalidului de război, Bogdan Blidaru, zis Șchiopu', de a face reproșuri contagioase, mizerii profunde, nedrepte, autorul aduce în prim-plan o lume stagnantă care putrezește în rușinea acțiunilor sale, teșită de mofturi ce meschinizează caractere. ,,– Nu ești decât un biet idol de tablă, ia uite ce ai mai ruginit! striga spre el Blidaru, amenințându-l cu cârja sa de lemn. Își pierduse piciorul pe front. Nu se supăra pe el, dimpotrivă, îi plăcea să-i asculte ocările. Ai ochi și nu vezi, ai urechi și nu auzi, ai mâini, dar nu te poți folosi de ele, ai picioare, dar nu poți umbla. Uite, eu am un singur picior și tot mă mișc. Într-o zi, am să te dau jos de pe cruce și o să-mi fac ciotornă din tabla ta, iar crucea am s-o pun pe foc." (pag .13).

Minciuna face paradă prin intimități, atunci când responsabilitățile sunt vulnerabilizate de alienare ori nepăsare. ,,L-au condamnat la moarte cu Abraham Husz, care nu a recunoscut nimica. Fapta nu a fost dovedită, iar 6000 forinți, pe care Mihalca a jurat că i-a dat evreului, nu au fost găsiți. Pe Abraham Husz l-a spânzurat Bali Mihali, călăul orașului, în curtea pușcăriei. Pe Mihalca l-a iertat regele, nu l-a iertat de tot, ci i-a schimbat pedeapsa cu pușcărie pe viață". (pag. 65). Mărturisirea pentru a fi eliberatoare trebuie făcută prin spovedanie, considerată în mediul ales de scriitor instrument al decantării în plan etic și al ideilor. ,,Peste ani, ori de câte ori trecea pe lângă gospodăria lui Ion Bledea, Ieremia se umplea de furie. Dacă ar fi avut minte, atunci, Gafița ar fi venit la el, nu ar fi dat cu piciorul în noroc, acum s-ar fi plimbat prin gospodăria lui Bledea ca unicul ei stăpân." (pag. 68).

Hristos nu a încetat niciodată să fie un șir de atribute valoroase pentru omul comun care deslușește ce pierde abia după ce deslușește ce reprezintă persoana celui la care se reîntoarce. Încercații de suferință sunt din ce în ce mai mulți, mai însingurați și în mare nevoie de comunicare. Pentru aceștia, Hristosul de tablă este singura cale prin care practica iubirii e așezată în locul stabilit de Mântuitor. Hristosul de tablă e ales de autor într-o accepțiune mai largă, să fie interpret-mediator între Creator și creația Sa, fragmentată frecvent de raporturile îndoielnice dintre incertitudine și posibilitatea ca învățăturile, filosofiile să nu contribuie la mântuirea noastră. Realitatea este deasupra imaginației. O imagine înșelătoare se bazează pe sugestia unor divizări, nepotriviri, disproporții, dar Hristosul de tablă știe că oamenii au mijloacele necesare pentru a dărâma un edificiu, din clipa când sunt concret, prin repudierea conținutului divin al trăirii, adepți decorativi, flecăreală, repertoriu de teme desuete. ,,Tocmai sub acel gorun strâmb și-au îngropat cei trei evrei averea. Odată cu ea și-au îngropat și inima... Odată cu ea și-au îngropat și sufletul... Odată cu ea și-a îngropat și gândurile, simțurile, totul! ,,Acolo unde vă este comoara voastră – acolo vă este și inima" – a spus Iisus Hristos, pe care ei nu-l recunoșteau ca Mântuitor. Trei zile i-au supus la torturi, în clădirea monetăriei, pentru a-i face să declare unde și-au ascuns banii și aurul... Trei zile i-au chinuit degeaba... Evreii tăceau... Și dacă ar fi recunoscut, torționarii nu ar mai fi găsit nimic la rădăcina gorunului de pe Dâmbul Roșu." (pag. 61).

Virtutea de a presimți, și vag, că cineva te însoțește, privește, ocrotește nu este neglijată de oameni, doar dacă-și dovedește definitiv expresia. Învățămintele biblice, cu autoritatea lor considerabilă, au exercitat dintotdeauna presiuni autentice, decisive, purificatoare asupra inimilor pline de pulberea îndoielilor, chiar și printr-o simplă evocare a consecințelor extreme, adânci ale absurdului pe care-l însuflețim. În jungla dificultăților, exercițiul bunului simț, ca atribut al sincerității, caligrafiază, cu îngăduință, atenție și exigență date care au măsură să umanizeze faptele, când mobiltatea lor are un stas confortabil, transcend fără dificultăți, incidente timpul. Sumarul datoriilor asumate e un instrument neînfeudat în raport cu persoane avide și orbite de mirajul privilegiilor, ce cultivă fără nicio rezervă confuzia, pentru a recontura o realitate nouă, dorită. ,,Așa a venit la biserică Ieremia Dragoban, în acea duminică, de 6 Martie a anului 1945, când toți creștinii pravoslavnici sărbătoreau, într-o singură zi, două sărbători: Invierea Domnului Nostru Iisus Hristos și Ziua Sfântului Mare Mucenic Gheorghe. Așa s-a nimerit în acel an. Popa Lisandru a cântat *Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând*. Pe urmă a cântat *Mare Mucenice Gheorghe, roagă-l pe Hristos Dumnezeu să mântuiască sufletele noastre*. Creștinii șopteau rugăciuni cu mare sfințenie, își făceau semnul crucii și se închinau către icoana Sfântului Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință. Un sfânt care impune respect... Un sfânt care venea călare... Un sfânt cu sulița în mână, străpungând balaurul... Bineînțeles că nu uitau nici de Învierea Domnului, cuprinși de o bucurie pură, sfântă, izvorâtă din suflete curățate prin post și rugăciune strigau „Hristos a înviat!" ,,Adevărat a înviat!". Simțeau cum reînvie în sufletul lor credința, speranța, iubirea." (pag. 69).

Părintele Lisandru negociase cu „iconarul, zugravul Velizare" ca biserica, la sărbătoarea nașterii Mântuitorului, să fie restaurată și pictată contra sumei de 1000 de penghi, unitate monetară a ungurilor din anul 1927 până în anul 1946. Armate de îngeri, arhangheli, heruvimi, sfinte, sfinți, proroci, apostoli, Mântuitorul coborâseră din duhul îngăduitor al frumuseții, prin pana lui Velizare, pe zidurile bisericii sătești. Sub privirea enoriașilor scânteiază, de iubire și lirism, noblețea austerității trăsăturilor înviorate de cea mai onestă seriozitate a chipurilor, pline de alteța familiară, recunoscută în ei, cu admirație, de privitori. Fără să-și maltrateze picturile cu inepuizabile teme ori judecăți ale dezmățului plebei ce dă ton de înfumurare și indolență atmosferei, caracterul fiecărui portret este modelat din încântare, simpatie și considerație, odată adus pe lume, să fie admirat și venerat în veci.

Părintele Lisandru, căpetenie a credinței, are informații limpezi străvezii din izvoarele faptelor care se săvârșesc deschis înaintea oamenilor. Vedea clar că acele fapte duc dincolo de limitele cuviinței și nu le combate, nu le ia cu asalt, nu sfătuiește pe nimeni cum să treacă dincolo de alienarea vieții lui. Astfel, autorul atrage atenția că sub nepăsarea autorităților spirituale, într-o comunitate izolată, s-a ajuns, totdeauna, la adevărate tragedii. Firea simplă a oamenilor din romanul *Hristosul de tablă* este cercetată de autor prin versete biblice, considerate a fi calea corectă a vieții, care înnoiește permanent credința în lupta cu vremurile grele. Promisiunile din citatele spirituale liniștesc, inspiră la fapte bune, la depășirea eșecurilor, în liniște, pașnici. Izvorul vieții este Dumnezeu: „Eu sunt învierea și viața cel ce crede întru Mine, de va și muri,viu va fi..." (Ioan 11,25). „Trupul este viu când este locuit de suflet, iar sufletul este viu când este locuit de Dumnezeu". Viața în credință, în har nu te osteneste, te face mai plăcut, mai evlavios și mai înviat pentru veșnicie. ,,După ce s-a pus pe picioare, Ieremia Dragoban a trimis pe Marko după Velizare ca să renoveze Hristosul de Tablă... Venea zilnic și stătea sub cruce. Și-a făcut și o băncuță... La început, ședea singur... Pe urmă, ședea cu Hristos... Iar, mai târziu, a început să vină și copilul lui Mariță-Afanasie, cu părul de grâu și ochii de cer... Stăteau în trei..." (pag. 143).

O realitate fabuloasă comportă riscuri, când avuția și confortul în care te complaci, ajunse în posesia ta, devin acte de acuzare, declarații de război și mânie. Dragoban trăiește lângă orfanul Afanasie, nepotul său, elanul sublimei credințe în cea mai pură companie, pe care autorul și-a permis să o sublinieze extins în „Hristosul de Tablă". Cele cinci capitole, plus epilogul, din care autorul a întregit chipul romanului, se răsar unul pe altul, cu fervoare, în numele unei concrete unități românești. Impulsul încrederii le ridică personajelor fruntea plecată din pământ, întețit de voința de a-i rupe din adormirea, fără nicio perspectivă, prin care exaltați de avântul absurdului faptelor, oamenii nu mai țâșnesc din însuflețire în dimensiunea măreției spre a merge alături de Hristosul de tablă, în sensul ascendent al vieții, treziți, diferiți cu o previzibilă misiune insuflată de adevăr. Cavalcada de pasiuni umane explică rigurozitatea acțiunilor pe care le conține, demonstrativ, fiecare capitol. Autorul cunoaște bine anotimpurile lui Dumnezeu… iubirea și credința, care se nasc și se întrețin în legătură statornică și smerită a sufletului cu Dumnezeu, prin rugăciune.

În cuprinsul cărții, prozatorul e un om deprins cu uzanțele celor mai pretențioase medii, scrie asediat de neliniști moderne, solemn, pătimaș, în deplin respect despre locurile natale, unde și astăzi rusticitatea este grandioasă. Superlativele veritabile în proza lui Mihai Hafia Traista provin tocmai din revelarea unui romanesc evident. *Hristosul de tablă* împroprietărește literatura, autorul, scrisul, cititorii cu anotimpurile lui Dumnezeu, înțelepciune, credință și iubire, țintind tragicul cu o veritabilă zarvă de cuvinte.

Traian CHIRICUȚĂ

O pierdere imensă pentru cultura și literatura ucraineană din România: s-a stins din viață, la 26 iulie a.c., redactorul-şef al ziarului în limba ucraineană „Vilne Slovo”, poetul Ivan Covaci. Născut la 29 august 1946, în satul Copăcele din județul Caraș-Severin, Ivan Covaci a studiat la Liceul Ucrainean din Sighetu Marmației, apoi a absolvit Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine, Secția ucraineană, a Universității București (1969). În anul 1970, a început să lucreze la ziarul „Novyi Vik”, actualul „Vilne Slovo”, întâi ca redactor literar, apoi, ca redactor-şef. A debutat ca poet în 1966 cu o poezie apărută în ziarul „Novyi Vik”. A mai publicat în volume colective: „Strune lirice” (1968), „Primăverile noastre” (1972), în antologia „Balada locului: Poezie ucraineană din România” (1975), în revista „Orizonturi” (1979-1989) etc. Sub semnătura sa au apărut numeroase culegeri de poezie şi proză, precum şi volume de critică literară, pentru care a primit premii ale Uniunii Scriitorilor din România în 1977, 1985 şi 2006. De asemenea, Ivan Covaci a fost distins cu Premiul „Iuri Fedkovyci” – Cernăuți (2016), cu „Diploma de Excelență”, conferită de Cabinetul de Miniștri al Ucrainei (2001), „Diploma de Onoare şi Medalia de Aur” a Societății „Ucraina–Lumea” şi a fost decorat de Uniunea Scriitorilor din Ucraina cu medalia pentru merite deosebite (2020).

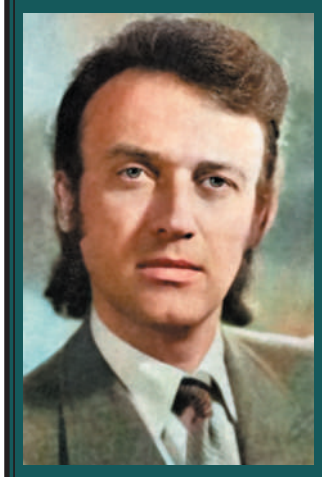

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Ivan COVACI

LARMĂ

Casa mi-e tixită
credeți-mă:
în prag stă tristețea.
Nu, fii pe pace, îi spun,
n-am să te părăsesc
n-am să te dau nimănui
în anul cel nou, atît de străin.

Undeva țipă un televizor...
Un singur pahar, părăsit, pe masă.
La ce bun muzica
la ce bun vinul
cînd tristețea-mi sună la ușă
ca la propria-i ușă
iar tu, necunoscuta mea, lipsești?

Mi-au rămas, e drept, urmele tale
în care, însă, nu mă recunosc
și cărți mi-au mai rămas, e drept,
solide, clasice, străine...

Dezlănțuie-te, noapte năpraznică!
Aparatele își revarsă smintit
veselia nocturnă...
Nu dau un ban pe voi, lacrimi,
ați secat, e drept
dar nu vă duc dorul...
Numai tu, necunoscuta mea,
îmi lipsești.

Telefoanele, cine știe de ce
rămîn la apelul meu surde...
Mătușa mai ține în sîn
banii pentru curcanul acela
încă viu...
Cît de tristă ești, fereastra mea
ocolită de toate privirile!

Sigur, știu, sînt pe lume stele, munți
și poeme fie
eu mă abandonez doar ție,
necunoscuta mea,
ca o mare durere,
dar tu, iată, nu ești
mă-mbrățișează doar larma...

Eh, stihurile mele dragi
multe sînteți, dar n-o să-mi ajungeți
pentru a da glas luminii ce-mi tremură-n pupile, suferinței
primăverii încă nenăscute.
În prag nu mai e nimeni
s-a topit tristețea mea dulce, senină...
Ești tu? Fii aievea!

Dar nu, nu tristețea pierise
durerea mea
adîncă, orbitoare ca fericirea
nu mai avea stare,
aveam cuvîntul
aveam cuvîntul vrednic s-o-ncapă
aveam pocalul vieții, plin ochi
dar nici o adiere nu tulbura întunericul...

Cîte veacuri sînt, necunoscuta mea
de cînd nu vii?
Dă-mi fie și umbra ta
fie și o trecută mișcare a ochilor tăi
fie și gustul trecerii tale!...
Dar tu, iată, nu ești
mă -mbrățișează doar larma...

Nu ploaia – vîntul
ajută nopții să-n Horească!
Fă-mi parte, vîntule, din frumusețea ta
și din noapte fă-mi parte,
parte cît mai bogată
căci, iată-mă, cad din ramură-n ramură
din așteptare în așteptare...

Ca o pasăre
așteaptă pe streașina cerului
gîndul la tine
cea care nu vii
cu larma primăverii
pe larmă călcînd...

Poezie preluată din vol. *Fruntea singurătății. Versuri.* În românește de Ion Covaci. Editura Kriterion, București , 1980, pag. 45-47.

Ştefan TCACIUC

În ultimul timp

În ultimul timp
Am scris numai
O poezie,
Care a ajuns la sufletul
Destinului.
În ultimul timp
Am scris numai
O poezie,
Care a ajuns la sufletul
Timpului.
Şi între amândouă poeziile
Scrise,
Si-a deschis falca un gol
Atât de mare,
Încât mila apasă sufletul, iar inima geme.

Eu intru

Eu intru în zi,
Cum intră soarele
în nemărginirea Cosmosului.

Eu intru în noapte,
Precum lupul în pielea oii.

Eu intru în lumea minunilor,
Precum un erou în istorie.

Intru în anonimat,
Precum poetul într-un turn de fildeş.

Intru în primăvară,
Precum barza în lumea copilăriei.

Eu intru în vară,
Precum coasa în lanul de grâu.

Intru în toamnă,
Precum cocorii în captivitatea existenţei.

Intru în nefiinţă,
Precum cel care strigă în pustiu.

Intru în nelinişte,
Precum tristeţea în durerea omenească.

Intru în templul Timpului,
Precum provizoratul în veşnicie.

Privirea păcătosului

Privesc lumea numai
Cu un ochi,
Şi văd numai atât,
Cât îmi trebuie.

Privesc lumea
Cu amândoi ochii
Şi văd numai ce
Nu văd alţii.

Privesc lumea
Cu ochii închişi
Şi simt, cum ea
Se ruşinează de mine.

Dorul

Dorul meu nepotolit de ani
Se rotunjea
Ca o minge terestră
Şi se tot înteţea
Ca un foc infernal...
Am vrut să sting dorul,
Dar n-am avut cu ce,
Deşi el ardea
Ca rugul din evul mediu.
Am sorbit dintr-o înghiţitură
Apa din toate râurile şi curenţii lumii,
Dar dorul se înteţea mereu.
Am sorbit dintr-o înghiţitură
Apa Niprului şi a Dunării,
Dar dorul se înteţea şi mai tare
Şi flăcările lui atingeau cerul.
Numai ce am gustat apă din
fântâna părintească,
Şi dorul a căzut ca o tornadă
pe pământ,
Lăsând în pace pe cer
Steaua destinului meu.

Cântec

În surdină, an de an
M-am transformat în cântecul,
După care tânjesc
Instrumentele muzicale, cântăreţii
Şi şoimii,
Care au împodobit munţii
Cu flori ale furtunii
Şi cu tăria cerurilor.
Eu sunt cântecul,
Care întedeschide ferestrele sufletelor
Cu aripile melancoliilor şi ale nostalgiilor.

Dorință

Aș vrea să fiu o pasăre albastră,
Dar nu știu să zbor.
Aș vrea să fiu copac,
Dar nu știu să prind rădăcini.
Aș vrea să fiu râu,
Dar nu știu să curg.
Aș vrea să fiu un lan de grâu,
Dar nu ştiu să dau în spic.
Aș vrea să fiu o fântână,
Dar nu ştiu să izvorăsc.
Aș vrea să fiu munte,
Dar nu pot să nasc şoricei.
Aș vrea să fiu o stea,
Dar nu mă pot face constelaţie.
Aș vrea să fiu cuvânt,
Dar nu ştiu să tun.
Aș vrea să fiu o iluzie,
Dar nu ştiu să fulger.
Aș vrea să fiu strămoş,
Dar nu ştiu istoria poporului meu.
Aș vrea să fiu descendent,
Dar nu ştiu
A cui stea o va lua de pe cer.

Traducere din limba ucraineană
de ***Saveta VĂRĂREANU***

Colegiul redacțional al revistei „Ecouri ucrainene” este alături de Iryna Moisei, colega noastră, redactorul-șef al revistei „Naș holos” și tehnoredactorul revistei „Ecouri ucrainene”, în aceste momente de grea cumpănă, pricinuite de trecerea la cele veșnice a tatălui ei

Zinovii Polehonskyi

Bunul Dumnezeu să-l odihnească în ceata drepților Săi!

Sincere condoleanțe familiei și celor apropiați.

Lesea UKRAINKA

Deasupra mării

(Nuvelă)

(*Continuare din nr. 50*)

Alla Myhailivna își aranjă perna și se întinse mai comod.

Terminând de citit primele două-trei pagini, m-am oprit să-mi dreg vocea și am auzit respirația liniștită a Allei Myhailivna, – ea dormea cu mâna sub obraz; de sub pernă ieșea un colț din coperta roșie a cărții «Amour moderne»...

Alla Myhailivna își reveni repede, dar încă nu ieșea în oraș. Îmi trimitea adesea bilețele prin care îmi cerea să o vizitez. În bilețele se plângea mereu că se plictisește foarte tare și, într-adevăr, acest lucru era evident: în mișcările ei se strecura apatia, în voce i se simțea nervozitatea. Întrerupea conversația căscând. De multe ori stăteam ore întregi în tăcere, cosând ceva. Chiar și față de îmbrăcămintea ei Alla Myhailivna devenise nepăsătoare, umbla mai mult în halat și nu-și mai ondula părul.

De aceea am rămas puțin surprinsă, găsind-o într-o zi în fața oglinzii aranjată și ondulată. Ea se pudra, întorcându-și capul ba într-o parte, ba în alta, ca o vrăbiuță.

Văzându-mă, sări în sus și strigă vioi:

– Ah, ce bine că ați venit, o să vă arăt lucrurile mele noi! Mi le-a trimis mama azi. Priviți! Dar unde sunt? Nastasia Illinicina! Dracu' mi le-a ascuns undeva!

– Ei, ei, iar îl pomeniți pe spurcat, Doamne, iartă-mă! mormăi bătrâna, dar se vedea că e bucuroasă că domnișoarei îi revenise buna dispoziție.

Nastasia Illinicina scoase din comodă niște lucruri aranjate atent: bluze, panglici, dantelă, un costum de baie nou și altele. Alla Myhailivna se bucura de ele ca un copil.

– Ah, pur și simplu miroase a Moscova! Toate acestea sunt de la ***Kuznețki most***[1]!... Și dacă l-ați vedea pe cel care mi le-a adus!

– Dar cine vi le-a adus?

– „Drăcușorul roșu"! domnișoara izbucni în râs. Nu mă așteptam să-l văd aici și, drept să vă spun, am uitat complet de el. Îl știam pe când era cadet, era atât de stângaci, de amuzant, semăna cu o stridie. Iar acum nu-mi vine să cred: un adevărat ofițer, cu uniforma „la patru ace", fichu turlutu-tu! Încotro, încotro! Mi-e ciudă doar că m-a găsit așa de neîngrijită, în halat, nepieptănată. Ei, nu-i nimic, va veni după mine să mergem la loterie, atunci o să-i arătăm altceva! clipi ea și râse din nou.

I-am spus că nu o mai văzusem de mult timp atât de veselă.

– Dar cum să fiu? Doar n-o să port doliu! Plaisir passé, joujou cassé! Cui pe cui se scoate!

Ah, arde, vorbește, vorbește!

– Uf!... Spuneți-mi, ați fost vreodată îndrăgostită?... Ha-ha-ha! V-ați „strâns" ca un arici! Ha-ha-ha, ce amuzant e totul... Ei, spuneți-mi măcar, vă plac mai mult blonzii sau brunetții? Mie îmi plac blonzii – acum!... Dar de ce vă uitați așa la mine?

Nu știam ce să-i spun și tăceam. Alla Myhailivna se încruntă.

– Văd că manierele mele vă șochează. Ce să-i faci, nu sunt englezoaică și nu sunt pește. Nici nu mai știu dacă e politicos să-i arăți unei persoane că o consideri „binecuvântată"[2].

– Alla Myhailivna, am protestat eu, dar ea m-a întrerupt:

– Ei, n-am încotro și o spun pe șleau. Nu sunt atât de proastă, înțeleg și eu. Și, la drept vorbind, începe să mă enerveze votre petit air de soeur grise.

– Alla Myhailivna! am început eu și până și pe mine mă izbi tonul strident al vocii mele. – Totuși, nu înțeleg, ce doriți de la mine?

– Urăsc secretele și prefăcătoriile. Eu am fost atât de sinceră cu dumneavoastră.

– Dumneavoastră ați vrut asta...

– Adică vreți să spuneți că nu m-a tras nimeni de limbă... Dar eram atât de singură...

– Adică „era pustiu în jur"? Atunci înseamnă că ne-am complimentat reciproc.

Simțeam că nu-mi mai pot stăpâni vocea și tonul.

– Nu e vorba de complimente... Vreau doar să știți că observ că vă transformați în miss Forster.

– În cine?

– Nu așa o chema parcă pe englezoaica ce a mers în Iakutia? „Mângâietoarea leproșilor"! La Moscova aduna bani pentru o biserică pentru ei. Probabil că le-a citit și cărți de învățătură morală... Să asculte și ei...

– Dar să nu ne abatem! / Ne îndepărtăm de la subiect! am întrerupt-o eu.

– Exact, să nu ne abatem! sări Alla Myhailivna. Ce să facem noi, ăștia mărunți și proști[3]? Marea, poezia, natura, ideile...

– Din câte îmi aduc aminte, noi nu am povestit despre niciun fel de idei.

– O, bineînțeles! „Nu aruncați mărgăritare în calea porcilor!"

– Sau, cum se spune pe la noi: „Îți răcești gura de pomană", nu m-am putut stăpâni.

– Ce spuneți?

Eu nu am repetat și mi-am plecat ochii, deoarece simțeam că am o „privire întunecată", plină de un antagonism ireconciliabil, fatal...

În acea clipă, în camera vecină se auzi vocea cuiva și un zgomot de pinteni.

– Aveți musafiri, am spus eu, la revedere.

– La revedere! răspunse Alla Myhailivna și se întoarse spre oglindă.

Am ieșit. Trecând prin încăperea vecină, am văzut un tânăr ofițer în uniformă; stătea lângă fereastră, cu mâinile la spate, nu-i vedeam decât ceafa cu cărare. El mi-a aruncat o privire, dar s-a întors imediat la geam.

Am trecut repede prin grădină și am apucat-o pe stradă la întâmplare, fără a ști exact încotro merg. Mi-era ciudă și pe mine, și pe Alla Myhailivna; această discuție îmi lăsase un gust amar; dar nu aveam niciun chef să mă împac sau să-mi retrag cuvintele. Ce se întâmplase între noi nu era o neînțelegere, simțeam asta, voiam doar ca totul să se termine și să fie uitat.

Hoinărind pe străzi, am ajuns în parcul orașului. Acolo, lângă poartă, erau anunțuri despre loteria care trebuia să se desfășoare în aceeași zi în parc. Publicul se aduna deja și muzicanții stăteau la locurile lor în cabina orchestrei. M-am amestecat și eu în mulțimea compactă, dorind să-mi șterg cumva impresiile.

În parc era aglomerat. Tarabele, construite special pentru loterie și pentru târgul de caritate, îngustau aleile oricum nu foarte largi, oamenii se plimbau în perechi sau în grupuri, împingându-se unii într-alții. Mulțimea călcase în picioare nisipul grosier de mare, astfel că praful gălbui se ridica în aer și se legăna deasupra capetelor cu pălărioare colorate, șepci și pălării deschise la culoare, jobenuri negre. Pe alei era foarte cald, deși arșița se potolise deja, întrucât soarele se ascundea după munți. Mirosul florilor, parfumul emanat de haine și de batistuțe, mirosul de petrol de la felinarele care fuseseră aprinse azi devreme pentru paradă, izul de rășină de chiparos și praf, toate astea se amestecau și făceau ca aerul să devină greu, parcă îmbibat în cloroform. Și oamenii parcă erau drogați, – se plimbau de la o tarabă la alta, cumpărau bilete, alegeau premii, aruncau unii în alții cu panglici de hârtie, cu acele „confetti" din Ialta, dar totul se desfășura cumva lent, lipsit de viață. Alții stăteau pe bănci, se uitau la oameni, unele doamne aveau decolteuri și purtau diamante, de parcă erau la bal, aveau coafuri și pălării incredibile, gesticulau, zâmbeau, dar cumva părea că nu sunt oameni vii, ci figuri de ceară, artificiale. Un fel de constrângere domnea peste tot, ca un vis și se părea că, dintr-un moment în altul, acești oameni vor căsca, se vor freca la ochi, se vor privi surprinși unul pe altul și vor pleca fiecare în treaba lui.

Dar nu se întâmplă așa, muzica răsună, mulțimea freamătă, însă nu se risipi, ci doar începu să intre mai repede, o panglică de hârtie licări ca un viscol multicolor, roțile cu biletele de loterie începură să se învârtă ca niște moriști. Muzica se amesteca cu zumzetul vocilor omenești. Se făcu și mai aglomerat și se înstăpâni un fel de moleșeală... M-am așezat pe primul loc ieșit în cale. Lângă mine stăteau niște doamne, una dintre ele purta o ținută de un galben-roșcat și avea și părul de aceeași culoare. Lângă ea era un domn – acesta era Anatol. Doamna discuta gălăgios cu el în franceză, având un puternic ton de

[1] **Kuznețki most (Кузнецкий мост)** – una dintre cele mai vechi străzi din Moscova, vechi centru comercial al capitalei rusești. (n. trad.)

[2] Idioată, prostuță, expresie populară de la Moscova. (n.a.)

[3] În text se citează expresia «куда нам, дуракам, чай пить» din romanul lui N. Iu. Lermontov – *Un erou al timpului nostru*, care se întrebuințează ironic pentru a desemna o persoană care se simte subapreciată de cineva.

contralto, cu un accent vulgar, dar pur franțuzesc, numindu-l pe cavalerul său monsieur Toto. Ea îl făcea să cumpere bilete de loterie, flori, scoici și altele de la fiecare precupeață ce trecea cu coșulețul sau cu căruciorul pe lângă banca noastră. Monsieur Toto cumpăra bilete și flori și scoici, dar avea, în același timp, o mină destul de tristă... De la poartă până la pavilionul cu muzică soseau alte și alte grupuri de oameni. Într-un grup, se zăriră niște butoni și niște epoleți strălucitori și răsună un râs zglobiu. Am recunoscut imediat râsul Allei Myhailivna. Ea mergea de braț cu ofițerul, îmbrăcată într-o rochie albastră diafană, pe cap purta o micuță pălărioară albă, ușoară ca un puf. Ochii lor erau jucăuși, pe fețele lor înfloreau zâmbete. Ofițerul ducea în cealaltă mână pelerina ei albă și flutura ușor cu ea, îi zâmbea și o privea în ochi; ea se oprea uneori, se îndepărta puțin de lângă cavalerul ei, își întorcea capul cu un râs vesel, silueta ei zveltă se legăna, apoi se apropia din nou de cavalerul său cu grația unei pisicuțe. Se vedea că cei doi se cunosc bine deja și că se înțeleg.

Trecând pe lângă Anatol, ea își ridică capul și îl privi, strângându-și ochii cu mândrie. Anatol își scoase în grabă șapca.

Ofițerul se aplecă spre Alla Myhailivna, părând că o întreabă ceva.

– Nu, nu-l cunosc pe acest domn, probabil m-a confundat, îi răspunse ea cu voce tare, clatinându-și capul, astfel că florile albastre și înalte se mișcară pe pălărioară.

Cuplul trecu mai departe, în urma lui mergeau alte perechi, având aceleași gesturi, același râset... Adesea râsul era întrerupt de tuse, iar ochii străluceau și obrajii ardeau – poate datorită veseliei, poate din cauza aerului cald sau poate din cauza tuberculozei? Era un public de stațiune. Oamenii aceștia veniseră aici să-și lase durerile la mare și la munte, să scape de boli. Oare vor scăpa? Și ce anume îi va scăpa?

Mi-am făcut loc prin acea mulțime densă și am ieșit pe faleză, apoi în scuar. Erau oameni și acolo, dar nu era atât de aglomerat ca în parc. O adiere proaspătă sufla și legăna bărcile cu vele de lângă debarcader. Golful era străbătut de caiace, în depărtare se vedeau albind feluci ca un stol de lebede, plutind liniștit în sus, parcă topindu-se spre orizont. Mi s-a făcut poftă să plutesc în urma lor.

Mi-am închiriat o barcă cu velă.

– Încotro o luăm? a întrebat vâslașul.

– Oriunde, și am arătat cu mâna spre orizont.

Pânza se umflă, valul gemu, iar barca se repezi ca un pescăruș; zbură prin golf, trecu de dig și începu să se legene cu mișcări largi. Am ieșit „în larg”, cum spun marinarii. Barca nu trebuia condusă: vântul și valul făceau toată treaba. Barca ba se ridica tare, ba cobora mult, alunecând ușor și blând de pe un val pe altul. Priveam orașul spre țărm: după fiecare mișcare a bărcii, acesta părea că se leagănă, trimițând parcă un semn de bun-rămas. Și soarele își lua la revedere: dinspre țărm alergau către noi panglici fremătânde, ele pâlpâiau ca niște limbi de foc pe valurile întunecate și verzi. Împreună cu ele tremura și umbra dealului, care parcă ne ajungea din urmă...

Am rămas pe mare mult timp. Amurgul se stinse deja și întunericul nopții se întinse peste mare.

– E o noapte întunecată – marea va arde[4], rosti matrosul.

Și într-adevăr, în spatele pupei tremură o dâră albastră fosforescentă, vâslele tăiau marea de foc. Am luat apă în mână, am aruncat-o în sus și o fantastică fântână de foc rece străluci deasupra. Delfinii plesneau apa, formând gheizere de lumină pe apa întunecată. Stele căzătoare picau în mare. Țărmul nu se vedea în întuneric, doar undeva, în depărtare, ardeau focuri asemenea unei constelații. Cerul adânc parcă șoptea în fața mării cuvinte de foc, iar marea îi cânta nopții poemul său puternic, maiestuos și etern.

(Kiev, 19.11.1898)

Traducere din limba ucraineană
*de **Cristina SILAGHI (BUMBAR)***

[4] Marinarii din Crimeea numesc astfel cunoscutul fenomen de mare fosforescentă. (n.a.)

Vasyl S. STEFANYK

LA CRÂȘMĂ

Lângă o masă lungă stăteau Ivan și Proț. Așterneau pe masă cuvinte mărețe și, aplecându-se, ascultau ce vorbește masa. Se tânguiau și beau. Pe Proț îl bătea muierea, iar Ivan îl învăța cum să fie stăpânul ei.

– Eh, dar-ar ca pe acel bou pe care-l bate vaca să-l trăsnească! – spuse Ivan.– Dacă muierea mea s-ar atinge de mine chiar și cu degetul mic, aș și termina-o, aș strivi-o ca pe un măr acru! Măi, este o rușine față de întreaga lume ca o femeie să-și jupoaie bărbatul ca pe un cal! Dar eu îndată aș trezi-o la realitate, așa i-aș aduce aminte, încât n-ar ști nici pe unde umblă. Aș ascuți toporul pe tocilă și i-aș tăia mâinile până la coate. Din una-două mișcări, și mâinile adio!

Spunând acestea, Ivan ridică mâinile de parcă ar fi vrut să-și ia zborul. Își dădu capul pe spate, își ațintì ochii pe Proț și așteptă ce o să-i spună acesta.

Proț dădea din cap și nu spunea nimic bietul, ce să spună, când totul era adevărat.

– Măi, ticălosule, nu mai tremura deasupra cărții ca spânzuratul din carpen, ci adu, bre, rachiu. Eu plătesc, iar tu adu, căci pușcăria este a mea, iar moartea e a ta! Nu te tocmi cu mine, ci toarnă din rachiul acela, spuse Proț, bătând cu pumnul în masă.

Evreul râdea, în timp ce turna rachiu. Gospodarii începură să bea. Se aplecau unul către celălat și, din nou, se depărtau ca două ramuri în bătaia unui vânticel.

– Și tu crezi, – spuse Ivan, – că eu i-aș aștepta pe jandarmi să vină să mă ia? Doar să-i tai mâinile, că singur voi îmbrăca zeghea de pușcăriaș și mă voi prezenta în fața judecătorului. Aș da cinstea pe rușine, dar le-aș spune domnilor că muierea m-a bătut, iar eu i-am tăiat mâinile. Poate aș sta câteva zile sau, poate, nici măcar o oră...

Spunând acestea, mai băură din rachiu. Au băut cu atâta amărăciune de parcă era sânge, propriul lor sânge, atât de tare se strâmbau.

– Proț, frate, vezi tu, bem rachiu, tu mă cinstești, dar, de fapt, ne bem munca noastră, munca plătită cu sudoarea frunții noastre. Ne bem sângele. Îi hrănim pe bastarzii evreilor. Dar te sfătuiesc, sincer te povățuiesc, oprește-ți muierea, să nu mai ridice mâna asupra ta. Măi, ai ajuns de râsul satului, muierea te bate și se aud vorbe, pe când tu ar trebui să fii stăpânul?! Pe o asemenea femeie aș lega-o, aș înhăma-o la o piuă și aș biciui-o cu o cravașă din sârmă împletită!

Ivan a scos banii și vru să-și plătească rachiul, dar Proț i-a măturat banii de pe masă, pentru că se supărase foarte tare.

– Ivanku, de ce, bre, mă despici fără cuțit? Eu doresc să te cinstesc, căci tu, vorba aceea, ești pentru mine ca o mamă, mă sfătuiești de bine. Nu-mi flutura în față bani, ci bea.

Și, din nou, au băut.

– Ori ia-o cu frumosul! Când ajungi acasă, spune-i muierii așa: „Măi, nevastă, tu unde mi-ai jurat credință? Oare la gunoi sau la biserică? Oare rabinul ne-a căsătorit sau vreun abate polon ne-a unit în sfânta taină? Dacă mai ridici mâna asupra mea, ți-o tai. Hai, adu scaunul și securea și ne vom socoti...”. Așa să i-o zici și poate că o vei speria...

– Ivanku! Tu, sărmanule, n-o cunoști pe muierea mea. Este atât de nemiloasă, încât nu-i este frică nici de călău. De ceva vreme, încerc să o pun la punct, dar ea, cu orice îi pică în mână, îmi croiește câte una! Așa s-o croiască doctorii după ce-o muri! „Tu, mână-spartă, spune ea, iei tot ce vezi și tragi spre crâșmă și mai vrei și să-ți bați joc de mine?!” Dar îți spun că atâta bătaie iau de la ea, sunt atât de altoit, încât îmi vine să plec de-acasă. Dar îmi spun că poate Dumnezeu îi va usca mâinile și fără amestecul meu, poate voi căpăta asta de la Dumnezeu...

– Așteaptă după Dumnezeu, așteaptă, prostule, și ea te va bate până te va lua vântul. Uite, ești stăpânul muierii tale precum resteul de salcie din jug. Nu merită nici să scuipi pe un asemenea stăpân.

Proț tuși atât de tare, încât se albăstri. Ivan își luă ambii pumni între dinți și începu să-i roadă. Apoi, scrâșni din dinți de se auzi în toată crâșma.

– Hai încoace, cârciumarule! Măi, evreule, tu ești un cap învățat și de aceea jupoi pielea de pe noi; spune-mi dacă există vreun pasaj care prevede că femeia are dreptul să-l bată pe bărbat? Există o astfel de lege? Tu citești atâtea cărți de ai făcut puroi la ochi, atunci trebuie să se regăsească așa ceva pe undeva pe-acolo. Să știu și eu dacă cezarul a scris un asemenea paragraf. Căci dacă cezarul a dat o asemenea lege, atunci și muierea mea poate să mă bată. Îmi voi încrucișa brațele, iar ea să dea în mine cât poate. Dacă este o lege a cezarului, atunci trebuie respectată!

Evreul spuse că nu a citit despre o astfel de lege. Iar lui Proț îi zise că trebuie să plece acasă, pentru că muierea îl va certa.

Proț a scuipat, și-a holbat ochii și l-a privit îndelung pe evreu. A vrut să-l certe, dar, după ce chibzui puțin, se ridică de pe laiță.

Mergând spre casă, acesta urla de se auzea în tot satul:

– Dacă nu ți-e frică, nu ți-e frică nici cât negru sub unghie...

– Dar mâinile i le voi tăia, precum crengile unei sălcii le voi ciunti! Cum se poate una ca asta? Când am venit [zise ea – s.t.], barza era pe casă, dar acum? Când, când se va termina totul?

Se putea auzi cum Proț cânta: „Când, câ-ând și când se va termina totul?”.

Când s-a apropiat de casă, a tăcut, iar, în poartă, a amuțit de tot...

(1897)

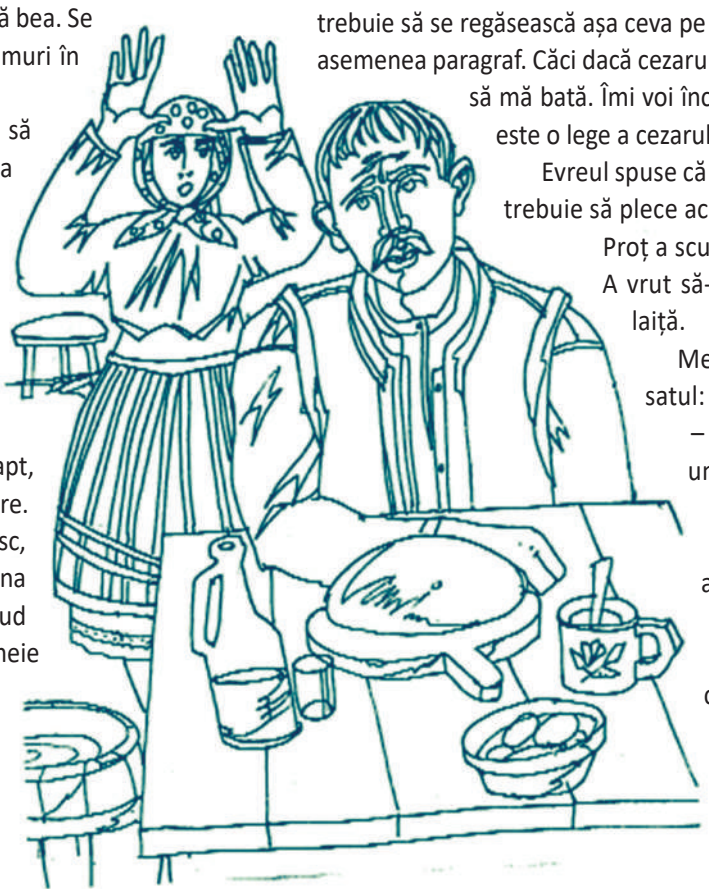

Ilustrație de Vasile Socoliuc

Traducere din limba ucraineană
*de **Ioan HERBIL***

Tezaur literar (Literaturna skarbnycika)
POVEȘTI UCRAINENE

DRACUL PĂCĂLIT DE UN OM SĂRAC

A fost odată un om sărac care avea mulți copii. Cât au fost copiii mici și grijile lui erau mai mici, însă după ce au crescut, a fost nevoie de mai multă mâncare, iar omul a ajuns la mare necaz. Nu putea face rost de atâta mâncare, încât să-i hrănească pe toți. Ca să nu mai vorbim, că trebuiau și îmbrăcați.

Ce să facă bietul om? A plecat în lume să caute de lucru, să câștige bani și să-și poată hrăni copiii. A umblat el și a tot umblat, dar n-a găsit de lucru.

„Eh, – se gândea omul, – și la dracul, dacă aș găsi de lucru, și la el m-aș angaja!" Când se gândea el așa, vede că se apropie o namilă de om mustăcios. Dar, de fapt, acela nu era om, ci însuși mai-marele dracilor.

– Unde mergi, omule? – îl întreabă acela.

– Mă duc să caut de lucru, că familia mea o duce tare greu.

– O să-ți dau eu de lucru, – a spus dracul, – dar acum, mai întâi trebuie să facem focul, ca să fierbem mâncare. Du-te în pădure și adu un stejar.

Omul și-a dat seama că lucrurile nu-s cum credea el, dar s-a dus totuși în pădure. A vrut să fugă, dar se gândea că dracul o să-l ajungă. S-a oprit la marginea pădurii, a încercat să smulgă un copac, dar nici vorbă! Copacul nici nu s-a clătinat. Atunci, el a luat o sfoară și a legat între ei copacii din jur.

A venit dracul și-l întreabă:

– Ce faci aici?

– Vreau să-ți aduc toată pădurea. Că doar n-o să stau să-ți aduc doar câte un copăcel!

Dracul s-a speriat când a auzit așa, a smuls chiar el un copac, l-a luat în spinare și a plecat, iar omul după el.

Au făcut focul, au gătit mâncare, au mâncat, iar dracul îi spune omului:

– Acum, hai să ne batem. Ia-ți un ciomag, că o să-mi iau și eu unul.

Săracul a rupt dintr-o tufă o vargă, iar dracul a smuls din pământ un copac întreg și începu să-l agite pe sus, de parcă-și făcea vânt să lovească.

– Stai, că nu vreau să ne batem afară, – a zis omul. – Să ne batem în casă!

Dracul n-a spus nimic, a fost de acord. Dar să intre cu copacul în casă nu putea, pentru că nu încăpea. În timpul ăsta, săracul a început să-l croiască cu varga. Țipa dracul ca din gură de șarpe și-l ruga pe om să nu-l mai bată. Omului i s-a făcut milă de drac și a încetat să-l mai lovească.

A doua zi, l-a trimis dracul pe om să aducă apă. Dar i-a dat o găleată atât de grea, că omul abia a putut s-o ducă fără apă. Atunci, el s-a tot gândit ce-i de făcut și a început să sape în jurul fântânii. Când a văzut dracul că omul întârzie, s-a dus să-l caute. A venit și a văzut că omul sapă în jurul fântânii.

– Ce faci? – s-a mirat dracul.

– Păi, nu vezi? Sap, că vreau să scot toată fântâna și să ți-o aduc. De ce să tot merg după apă cu această găletușă mică, dacă pot să-ți duc toată fântâna?

Dracul s-a speriat, a luat găleata, a umplut-o cu apă și a plecat cu ea. În urma lui a mers și omul.

Seara, după ce s-a culcat, omul a auzit că s-au adunat dracii la sfat. Mai-marele dracilor le spunea că a angajat un om la treabă, dar acum nu poate scăpa de el. Trebuie omorât. Dracii s-au înțeles ca la miezul nopții, când omul va dormi adânc, să-l ucidă.

După ce s-au culcat și dracii și au adormit, săracul s-a sculat, a pus în locul său un buștean, iar el s-a ascuns. La miezul nopții, dracii s-au sculat, a luat fiecare câte un par și au început să lovească bușteanul. Au lovit cu înverșunare și au tot lovit, apoi s-au oprit, convinși că omul e de-acuma mort, au aruncat parii și s-au culcat din nou. Omul a dat bușteanul la o parte și s-a culcat și el.

Dimineața, omul s-a sculat, iar dracii s-au speriat de moarte. Îl privesc și văd că omul n-are nicio umflătură, nicio vânătaie.

– Ce-ai visat? – l-au întrebat dracii.

– Am visat că cineva mă mângâia.

Foarte speriat, mai-marele dracilor îl întreabă pe om, dacă nu vrea să plece acasă.

– Vreau, – a răspuns omul.

– Și ce datorie am la tine pentru timpul cât ai lucrat la mine?

– Îmi datorezi un sac de bani. Dar unul atât de mare, încât doar tu să mi-l poți duce.

I-au umplut dracii un sac cu aur, mai-marele dracilor l-a luat în spinare și a pornit la drum, dornic să scape cât mai repede de om. Iar săracul abia se putea ține după drac.

A ajuns dracul în fața casei săracului și aude o larmă îngrozitoare de copii.

– Ce se întâmplă în casa ta? – îl întreabă dracul pe om.

– Sunt copiii mei, care te-au văzut și vin să te jupoaie de viu.

Când a mai auzit și asta, dracul s-a speriat îngrozitor, a aruncat sacul și a luat-o la sănătoasa.

Ajutat de copii, omul sărac a târât sacul în casă, iar cu aurul din sac trăiesc bine până-n ziua de azi.

Traducere din limba ucraineană
de ***Corneliu IROD***

Ilustrații de ***I. VYSHYNSKYI***

PORTRET ⁂ PORTRET ⁂ PORTRET ⁂ PORTRET ⁂ PORTRET

Iryna Şaşkova
și jucăriile ei croșetate

Din seria portretelor realizate până-n prezent pentru revista literară ,,Ecouri ucrainene”, am încercat să aduc în prim-plan meșteșugurile tradiționale sau poveștile de viață inedite ale ucrainenilor de dincoace sau dincolo de granță. O parte dintre persoanele prezentate au fost actorii principali în reportajele realizate pentru emisiunea TV ,,Cununa Ucrainenilor din Banat”, difuzată la TVR Timișoara sau TVR1. Nici de această dată nu mă voi abate de la regulă, ci voi încerca, prin interviul de față, să conturez un portret despre o doamnă pe care o știu de puțin timp, dar cu care am reușit să legăm o frumoasă prietenie. Iryna Șașkova a venit în Banat, chiar după izbucnirea războiului, împreună cu familia ei: mama, soțul, nora și doi nepoți din orașul Poltava, Ucraina. Au trecut prin momente grele, dar au găsit la Timișoara o nouă ,,casă” și o familie numeroasă, formată din membrii Filialei Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România, care i-au sprijinit, și nu doar pe ei, ci pe toți cei care le-au trecut pragul. Însă pentru a o cunoaște mai bine și a descoperi hobby-ul pe care d-na Iryna și l-a dezvoltat în orașul de pe malul Begăi, vă invit să lecturați interviul realizat recent la unul dintre evenimentele cultural-artistice, organizate de către UUR Timiș.

Mihaela Bumbuc (M.B.): *Ne știm de un an și opt luni, dar, spre surprinderea mea, descopăr că aveți un hobby inedit, croșetați jucării pentru copii. Această îndeletnicire ați deprins-o aici, în România?*

Iryna Șașkova (I.Ș.): Jucăriile expuse și multe alte accesorii au fost realizate după ce am fugit din calea războiului din Ucraina, însă pasiunea pentru împletit sau croșetat am învățat-o în copilărie, de la mama și bunica mea. Știți foarte bine că am trecut și trecem prin momente grele, nu ne este ușor să trăim atât de departe de țara noastră, de orașul natal, de familie sau prieteni, dar să te tot gândești la aceste lucruri devine apăsător și deprimant. Ocupându-ți timpul, îți abați gândurile și, de ce nu, poți să creezi lucruri frumoase care aduc bucurie pe fața copiilor. Asta nu înseamnă că noi nu suferim alături de Ucraina și că am uitat de patria noastră dragă, însă uneori avem nevoie și de o distragere, iar eu m-am regăsit în acest hobby.

M.B.: *Care dintre jucăriile expuse la standul dumneavoastră sunt mai dificil de realizat?*

I.Ș.: Nu am întâmpinat probleme sau dificultăți, poate doar la cele pe care le-am experimentat pentru nepotul meu, mă refer la personajele animate: minionii. De exemplu, sunt părinți care îmi spun că fără cățelușul dumneavoastră copilul meu nu se culcă. Și asta este încântător!

M.B.*: Cât timp vă ia să faceți o figurină mai mare?*

I.Ș.: De exemplu, leul l-am croșetat în jur de o săptămână, iar la altele, cum ar fi: iepurași, ursulești sau mielușei, minim două zile pentru o jucărie. Este o muncă migăloasă, însă mie îmi place să iasă frumos, nu doar așa, simplu.

M.B.: *Acest hobby vă aduce și profit?*

I.Ș.: Da, dar nu unul foarte mare. Având în vedere faptul că nu vând printr-un magazin anume, ci doar acolo, unde sunt invitată la expoziții sau la evenimente cu specific ucrainean. Pentru mine este important ca jucăria să fie plăcută, nu doar din punct de vedere al aspectului, ci și al calității. Când copilul ia o jucărie în mână să-i fie dragă, pentru că eu pun suflet în tot ceea ce fac. Îmi pun energia pozitivă, pentru ca oamenii să fie mulțumiți.

M.B.: *Care dintre jucării este preferata dumneavoastră?*

I.Ș.: Îmi plac foarte mult iepurașii, mai ales că i-am croșetat în culorile steagului ucrainean, galben și albastru. De altfel, toate îmi plac, când lucrez la ele am impresia că sunt precum copiii mei, parcă prind viață, atunci când le adaug ochii, nasul și gura.

M.B.: *Pe lângă aceste figurine și accesorii, ce altceva ați mai croșetat?*

I.Ș.: Am făcut genți pentru doamne și domnișoare. Am confecționat în variate modele și culori, în funcție de preferințe. Acest meșteșug l-am început în Ucraina, chiar înainte de război, am avut piciorul rupt și m-am gândit că trebuie să-mi ocup timpul cu ceva. Nu puteam doar să stau în fața televizorului sau să citesc.

M.B. *Pentru că ne apropiem de finalul interviului, vreau să vă mulțumesc pentru timpul acordat și aștept cu nerăbdare noua colecție de poșete și jucării.*

I.Ș.: Cu siguranță am să vă surprind plăcut, deoarece am început să lucrez la figurinele specifice sărbătorilor de iarnă. Înainte de a încheia, vreau să vă mulțumesc pentru tot ceea ce faceți pentru noi. Suntem profund recunoscători Filialei Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România, pentru faptul că au fost primii care ne-au întins o mână de ajutor, când am fugit din calea războiului din Ucraina. Noi am venit într-o țară străină și într-un oraș de care nici nu știam că există, iar datorită Uniunii Ucrainenilor din România aceasta a devenit acum și țara noastră. Iar ,,Casa de Cultură a Ucrainenilor din Timișoara” este locul unde cei de aici, semenii noștri dragi, ne ajută și ne așteaptă cu porțile deschise, ca pe frații și surorile lor.

Vă mulțumim din inimă!

Mihaela BUMBUC

Lina KOSTENKO

* * *

Și groază, și sânge, și disperare, și moarte,
Și scrâșnet mârâit al hoardei turbate,
Omulețul cenușiu și mic, și sfrijit
Atâtea necazuri negre ne-a pricinuit.

E-un animal al rasei spurcate în veci,
Un monstru al Nevei celei reci.
Popoare, voi oare nu vedeți acest monstru?!
Azi noi, iar mâine fi-va rândul vostru!

* * *

V-ați atins scopul pentru care v-ați zbătut,
V-ați săturat până-n gât de ciorovăieli și de certuri.
Ucrainã, oare-ai fost tu vreodată
Independentă măcar pentru o clipă
De copitele care te calcă pe suflet?
De străinii, care te cumpără?
De ai tăi, care te vând?

Poporul meu chinuit, tu iartă-mă că tac.
Dă-mi voie să tac!
Pentru că tu semeni și semeni, dar nimic nu răsare,
Doar viperele se-nmulțesc și sâsâie.
Toți sunt împotriva tuturor,
nimeni nu-i de-acord cu ceilalți.

Răutatea îi mișcă pe oameni,
Dar spre prăpastie.

Nadia HAVRYLIUK

* * *

A rămas doar căciulița. E făcută ciur.
Au găurit-o gloanțele, nu moliile.
Nepoțica-i moartă. Ce mai poți spune la asta?
Căciulița-i roșie. O veșnic însângerată durere.
Ea toată-i numai găuri. Prin ele s-au scurs
Ultimele speranțe luminoase
Și a dispărut pe veci farmecul vieții,
Din care-au rămas doar negre fărâme.

24.04.2023

* * *

Nu, asta nu-i o simplă mușcătură de streche –
Totul s-a desfășurat după un plan perfid:
A fost aruncat în aer barajul hidrocentralei Kahovka
Și, ca să nu se salveze nimic –
Nici oameni, nici animale, nici bunuri,
Agonisite prin muncă –
Cotropitorul a interzis evacuarea.
Dacă se și încumeta careva –
Era împușcat mișelește din spate.
Uite, un acoperiș de casă e dus de viitură...
Cine o să-i oprească
Pe cei care-au pierdut totul
Să străbată înot disperarea?...
Iar cei care seamănă atâta rău și-atâta moarte
Fi-vor oare cândva pedepsiți?

Cine, în afara celor muți, va putea da mărturie?
O femeie-nsărcinată stă în poarta Raiului...

Traducere din limba ucraineană de Corneliu IROD

(*Continuare din nr. 50*)

Pylypok se uită la cei doi nene îmbrăcați în negru.

– Cum te cheamă?

Pylypok le-a spus.

– Pe mine mă cheamă Afanasie, iar pe el, Myhailo. Suntem viețuitori ai Mănăstirii Lebedynskyi. Pictăm icoane. Vrei să fii împreună cu noi? O să te învățăm și pe tine să pictezi. Eu și Myhailo suntem frați de mănăstire, iar tu ai să fii al treilea. Vrei?

Pylypok se uita la bărbați și nu știa dacă să-i creadă sau nu.

– Ce zici? Vrei?

Pylypok dădu încet din cap.

– Foarte bine. Ai să ajungi pictor. O să pictezi ce-o să vrei – pe Iisus, pe Maica Domnului, pe îngeri. Ei, ce zici, te urci în cârca mea? Așa ai să mergi până la mănăstire: călare când pe mine, când pe Myhailo. De-acum ești frate cu noi! Frate, nu?

– Îhî, frate, – bomboni Pylypok în timp ce rodea pesmetul, – și cu tine, și cu Myhailo.

Pe Afanasie și pe Myhailo îi pufni râsul.

Se înserase de-a binelea când au ajuns drumeții la poarta mănăstirii.

Așezământul Lebedynskyi era împrejmuit cu zid înalt de piatră. Nu departe, prin înserare, se zărea alb lacul din pădure și codrii de nepătruns. În interiorul zidului, se înălța biserica și câteva clădiri lungi care-i aparțineau, formând un cerc neîntrerupt.

Apoi l-au dus pe Pylyok într-o chilie destul de spațioasă și au închis ușa. În chilie mirosea a vopsele. Afanasie aprinse o lumânare, gonind întunericul. Pylypok văzu o cameră cu pereții albi și cu două ferestre mici. În mijlocul încăperii se aflau două mese mari de lemn, pe care se aflau scânduri de diferite dimensiuni, tot felul de cutiuțe și pensule. În colț, de la podea până aproape de tavan, stivuite una peste alta, se aflau scânduri cu luciri galben-întunecate, din care îl priveau pe Pylypok o mulțime de ochi. Toți acei ochi erau întunecați și posomorâți și păreau că-l avertizează despre ceva. Dintre toți, cei mai mari și mai severi erau ochii unui bătrân bărbos care ținea un deget ridicat în sus; ochii lui l-au speriat cel mai tare și Pylypok, fără să vrea, s-a lipit cu tot trupul de rasa lui Afanasie.

– Ce-i, băiete, ți-e frică? Vezi, Myhailo, înseamnă că suntem pictori buni. Doar se zice: „Cu frică de Dumnezeu și cu credință să vă apropiați.”[1]. Dar nu trebuie să tremuri atât de tare. Toate sunt doar icoane și le pictăm noi, eu și Myhailo. Uite scândurile, uite grundul, vopselele, pensulele și iată mâinile; asta-i tot. Tu nu te uita la Nicolae făcătorul de minuni. Du-te și te uită la Maica Domnului și la Pruncul ei.

Afanasie luă de pe masă o icoană mică. Femeia din icoană nu l-a speriat deloc pe Pylypok. Ochii ei erau blânzi și copilul care-și lipise obrăjorul de fața mamei era și el blând.

– Ei, îți place?

Pylypok dădu din cap.

– Asta e icoana Milostivirii. A pictat-o Myhailo.

Pylypok se uită la Myhailo.

– Vrei să pictezi și tu așa? – îl întrebă acela.

Pylypok iar încuviință din cap.

– Ți-e foame? Vrei să mănânci?

– Vreau, – zise Pylypok.

Monahii surâseră.

– Acuși o să cinăm. Dar mai întâi trebuie să spunem rugăciunile.

Călugării își dezlegară traistele și au pus pe masă câțiva pești uscați. Apoi s-au așezat în genunchi în colțul cu icoane și au început să se roage. Pylypok stătea lângă așa-zișii frați ai săi și se uita când la bărbosul cu degetul ridicat în sus, când la peștele de pe masă.

– Așază-te în genunchi lângă noi. Învață. Fără asta nu se poate, – zise Afanasie. – Tot ce avem e dat de Dumnezeu, iar noi nu trebuie să uităm asta și să-i mulțumim.

– Fă-ți semnul crucii, Pylypok, așa, și Dumnezeu o să te îndrăgească, – spuse cu blândețe Myhailo.

Pylypok se închină.

– Nu-i nimic, ai să te obișnuiești. Ai să înveți și rugăciunile. Cred că ți-e foame. O să mâncăm acuși.

Monahii s-au mai închinat o dată și s-au ridicat în picioare. În acea seară Pylypok a mâncat pentru prima oară pește uscat și hotărî imediat că niciodată n-a mâncat ceva mai gustos.

– Mai trebuie pus ulei în candelă, – spuse Afanasie, – a ars aproape tot... Grundul s-a uscat pe scânduri. Pot fi pictate. Mâine o s-o încep pe Varvara. Părintele Matvii m-a rugat s-o termin până la Crăciun. Totodată o să încercăm și noile pensule. Astea de veveriță sunt grozave.

– Trebuie să-l anunțăm pe stareț despre Pylypok, – spuse Myhailo.

– Ne ducem mâine dimineață după slujbă. Dimineața el e bine dispus. Tu ce crezi, Pylypok, o să îngăduie starețul să rămâi la noi?

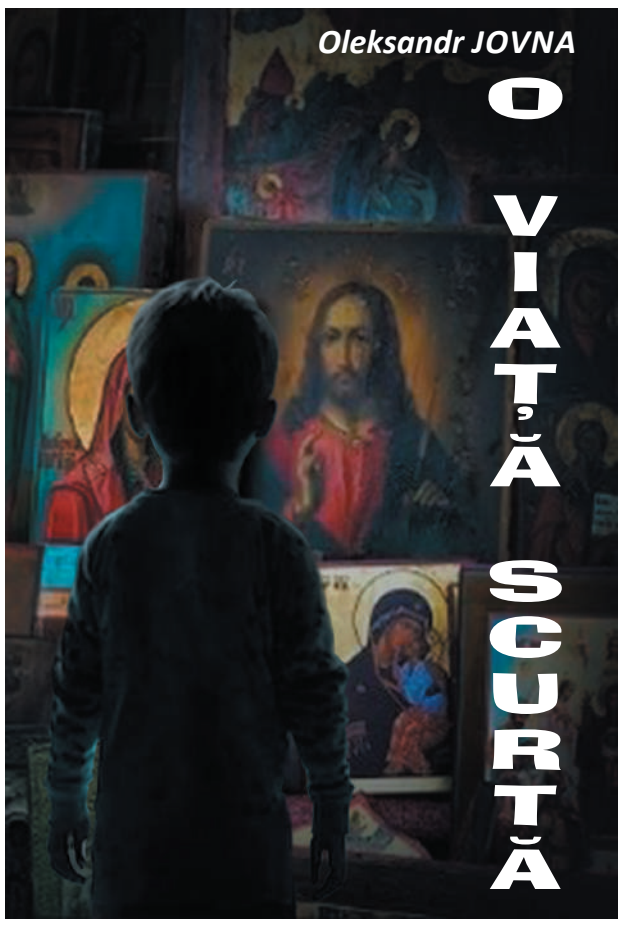

Pylypok tăcea, se uita din când în când la frații săi și ciugulea o coadă de pește.

– O să-l lase. Starețul nostru e bun, – surâse Myhailo.

Dimineața, Pylypok deschise ochii și în prima clipă nu știa unde se află. Apoi își aminti ziua de ieri și își roti privirea prin camera inundată de lumina zilei. Pe masă, rezemată de perete, se afla icoana Milostivirii, pictată de Myhailo. În lumina soarelui era și mai strălucitoare, și mai frumoasă. Pylypok se uită în colț, unde se afla acel bărbos sever, cu ochii mari și întunecați, și i se păru că nu mai e atât de rău ca ieri. Pylypok își mută din nou privirea la icoana pictată de Myhailo. Ea era la fel de liniștită și luminoasă cum e și vocea lui Myhailo. Copilul se lipea cu atâta duioșie de Maica Sa, încât Pylypok iarăși își aduse aminte de mama lui. Și-o imagină atât de limpede și de aproape, că îi simți până și mirosul obrazului și căldura buzelor, iar ochii i se umplură de lacrimi. El sughiță și oftă trist și prelung.

La fel de trist și prelung gemu și ușa grea, și în chilie intrară Afanasie și Myhailo.

– Ei, ce faci, frățioare? Cum ai dormit? Și de ce ai iarăși ochii plânși?

Pylypok tăcea, dar sufletul i se lumină. Se bucură văzându-i pe călugării care-i deveniseră frați și care i-au dat să mănânce pește atât de gustos, cum nu mai mâncase vreodată.

– Îmbracă-te, să mergem la stareț. Vrea să te vadă, – spuse Afanasie.

Curtea mănăstirii era pavată cu piatră cubică și curățată de zăpadă atât de bine, că n-a mai rămas niciun petic alb. În general, în jur totul era foarte îngrijit și curat. În mijlocul curții, ferecată în gheață, se afla fântâna. Fântâna avea deasupra turlă cu cruce. Pylypok cerceta curtea cu ochii mijiți din cauza soarelui orbitor. Ei au trecut de fântână și au pătruns pe o ușă mare, deschisă. Au mers apoi pe un coridor îngust și întunecos, au deschis încă o ușă, după care Pylypok văzu o minune. O mare catapeteasmă aurită străluci în fundul sălii întunecoase, o mulțime de lumânări pâlpâiau în fața ei. Monahii s-au închinat, iar Pylypok, văzându-i, a făcut la fel. Deodată, în mijlocul catapetesmei se deschise o ușă, și Pylypok iarăși îl apucă pe Afanasie de pulpană. În ușă stătea același bărbos, cu căciulă înaltă și cruce strălucitoare pe piept, care-l privise aseară din icoană. În mână ținea o cârjă înaltă, care avea și ea o cruce în capăt.

– Nu te teme, – îi șopti Myhailo lui Pylypok la ureche, – e starețul. Apropie-te de el, el e bun.

– Du-te, du-te, nu te teme, – îi șopti și Afanasie și, ținându-l pe Pylypok de umăr, îl împinse ușor spre bărbos.

Prinzând puțin curaj, dar cu picioare ca de vată, Pylypok se apropie de ușa din catapeteasmă. În ochii bărbosului nu se vedea răutate, dar ei erau serioși, fără zâmbet.

– Cum te cheamă, băiete? – întrebă el.

Pylypok înghiți în sec, se întoarse și se uită la monahi, apoi își rosti numele cu glas uscat, încet.

– Orfan? – mai întrebă acela.

Pylypok nu știa ce să spună.

– Orfan, sfințite părinte, orfan, – spuseră în același timp Afanasie și Myhailo.

Bărbosul ridică mâna și-l binecuvântă pe Pylypok.

– Duceți-l la fratele Mefodie să-l tundă, – le spuse el celor doi monahi. – Mergi cu Dumnezeu, băiete. Să-l învățați de bine. Dar nu-l răsfățați. Viața e complicată. Cu Domnul.

Iar peste încă o săptămână, Pylypok era îmbrăcat într-o sutană pe măsura lui, neagră, cum aveau Afanasie și Mihailo, și el se simți un adevărat monah, pentru că în mănăstire toți îl numeau frate. Pylypok locuia în chilia fraților-pictori și cu timpul începu să-i ajute la meșteșugul lor. Frații îi încredințau amestecatul culorilor, spălatul pensulelor, amestecatul grundului ud. Lui Pylypok îi plăcea să-i ajute pe monahi și când o scândură gri devenea la început albă ca zăpada, apoi aurie ca soarele, iar mai târziu pe acel aur apăreau chipuri de sfinți, Pylypok simțea și propria contribuție la realizarea acelor icoane și de fiecare dată era uimit de măestria fraților. Odată, Myhailo l-a pus pe Pylypok să încerce și el să picteze ceva, iar Pylypok a zugrăvit un porumbel mare, alb, cu aripile desfăcute. Urmărindu-l pe Pylypok, Myhailo se mira, plăcut impresionat, iar când acela a terminat, el a luat porumbelul lui Pylypok și l-a dus să i-l arate lui Afanasie. Ei l-au admirat îndelung, apoi l-au privit mirați pe Pylypok. Afanasie s-a apropiat de Pylypok, i-a pus palma lui mare pe cap și, căzând pe gânduri, a spus:

– A fost voia lui Dumnezeu, frate, să te găsim în pădure... Voia Domnului... Dar pentru a picta icoane adevărate, mai e nevoie și de credință adevărată. Zugravul fără credință nu-i bun de nimic și în ochii sfinților lui nimeni nu va găsi acea lumină care îndeamnă la rugăciune. Doar sfânta credință ne ajută să-L pictăm pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Preasfânta Lui Maică, pe toți sfinții care au ajuns mucenici pentru credința în Domnul.

În acea noapte Pylypok n-a putut să adoarmă mult timp. Stătea culcat cu ochii deschiși, privea la mica fereastră împodobită cu flori de gheață, prin care se zărea lumina sinilie a lunii, și simțea în el ceva necunoscut, nou, foarte puternic, de neînțeles, dar atât de minunat, bun și plăcut, încât dintr-odată ochii i-au strălucit, și Pylypok a fost foarte mirat să constate că pe obraz i s-a prelins o lacrimă.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană și note de Corneliu IROD

[1] Formula liturgică completă este: **„Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați.”** (*C. Ir.*)

Ecouri ucrainene
ISSN 2668-7615
ISSN-L 2668-7615
www.uur.ro

Redactor-șef – *Mihaela Herbil*
Redactor – *Corneliu Irod*
Tehnoredactor – *Iryna Moisei*

Colegiul redacțional:
Ioan Herbil, Ioan Reboșapcă, Cristina Silaghi, Jessica Bilcec

Adresa redacției:
Str. Radu Popescu 15, Sector 1, București
Tel./fax: +40 21.222.07.37
E-mail: *ecouri.ucrainene@uur.ro*

Responsabilitatea conținutului materialelor publicate revine, în totalitate, autorilor acestora.